

ČLÁNKY

Americká diskusia o odlišných stanoviskách k súdnemu rozhodnutiu

Jana Kvasničková*

Zákon č. 226/2000 Z.z. stanovil s účinnosťou od 1. augusta 2000 nasledovné znenie § 32 ods. 1 zákona č. 38/1993 Z.z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky: „Sudca, ktorý nesúhlasí s rozhodnutím pléna alebo senátu ústavného súdu alebo s ich odôvodnením, má právo, aby sa jeho odlišné stanovisko pripojilo k rozhodnutiu. Odlišné stanovisko sudcu sa uverejňuje rovnako ako ostatné časti rozhodnutia.“

Na Ústavnom súde Českej republiky sú odlišné stanoviská povolené už od jeho vzniku v roku 1993 (§ 14 a § 22 zákona č. 182/1993 Sb.). Tento inštitút existuje i na ďalších európskych ústavných súdoch,¹ ako aj na medzinárodných súdnych orgánoch.² Jeho korene však treba hľadať v angloamerickom právnom systéme. Na odvolacích súdoch Veľkej Británie funguje už od 17. storočia prax tzv. *seriatim opinions*: výrok súdneho rozhodnutia je spravidla odôvodnený každým zo sudcov individuálne (čo potom často spôsobuje problémy pri vymedzovaní *ratia decidendi* daného rozhodnutia); výnimočne sa objavujú aj stanoviská vyjadrujúce nesúhlas s väčšinovým výrokom.³ Na amerických súdoch vyššieho stupňa existuje od 1. polovice 19. storočia možnosť sudcov pripojiť k väčšinovému rozhodnutiu tzv. *separate opinions*. Pod týmto názvom sa skrývajú dva druhy stanovísk: *dissenting opinion* (nesúhlas s výrokom rozhodnutia súdu) a *concurring opinion* (súhlas s výrokom, ale nie s jeho odôvodnením; konkurujúci názor predkladá na podporu výroku argumenty odporujúce argumentom väčšiny, prípadne argumenty, ku ktorým sa väčšina nevyjadřila).

Kým vo Veľkej Británii je inštitút odlišných stano-

vísk považovaný za samozrejmiú súčasť právneho systému a odborná literatúra neobsahuje takmer žiadnu jeho teoretickú reflexiu, v USA prebehla v tomto smere rozsiahla diskusia. Jej prvá vlna spadá do 30.–60. rokov 20. storočia; druhá, menšia skupina prác pochádza z prelomu 80. a 90. rokov. Predmetom polemiky sa stali najmä pozitívne a negatívne dôsledky publikovania odlišných stanovísk, ich navrhované obmedzenia, ako aj osobitosti konkurujúcich názorov. Cieľom nasledujúcich riadkov je podať prehľad tejto diskusie. Pozornosť je venovaná predovšetkým otázkam, ktoré môžu byť – napriek časovému odstupu i odlišnosti právneho systému – relevantné aj pre súčasnú prax odlišných stanovísk na ústavných súdoch ČR a SR.

I. POZITÍVNE A NEGATÍVNE DÔSLEDKY PUBLIKOVANIA ODLIŠNÝCH STANOVÍSK

„Zvláštnosťou argumentácie vo veciach disentu a konkurencie je to, že argumenty pre slúžia často súbežne ako argumenty proti.“⁴ Z uvedeného dôvodu nie je táto časť článku rozdelená primárne na argumenty pre a argumenty proti publikovaniu odlišných stanovísk, ale podľa jednotlivých oblastí, na ktoré má alebo môže mať publikovanie odlišných stanovísk dopad – pričom v rámci väčšiny týchto oblastí je účinok odlišných stanovísk hodnotený niektorými autormi pozitívne a inými negatívne.

* JUDr. Jana Kvasničková, Katedra ústavného práva Právnické fakulty Trnavskej univerzity

¹ Patrí sem napr. ústavný súd Nemecka (§ 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde), Portugalska (§ 42 ods. 4), Španielska (§ 90 ods. 2), Maďarska (§ 26), Poľska (§ 68 ods. 3) a Slovenska (§ 40 ods. 3).

² Odlišné stanoviská sú povolené na Európskom súde pre ľudské práva v Štrasburgu (45 ods. 2 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd) i na Medzinárodnom súdnom dvore v Haagu (čl. 57 Štatútu MSD). Naopak, na Európskom súdnom dvore v Luxemburgu platí princíp tajného hlasovania a jednotného rozhodnutia (čl. 32 a 33 Štatútu ESD a čl. 27 Rokovacieho poriadku ESD).

³ BLOM-COOPER, L. – DREWRY, G.: *Final Appeal – A Study of the House of Lords in its judicial capacity*. Clarendon Press, Oxford 1972, s. 79, 83.

⁴ FILIP, J.: *Disent a konkurencie v judikatúre Ústavného soudu ČR*. In: Zborník z medzinárodnej konferencie „Zjednocovanie a vývoj judikatúry ústavných súdov“, Levoča 25.–27. 10. 2000, s. 31.

1. OVPLYVNĚVANIE AUTORITY SÚDNICTVA,
VEREJNEJ DÔVERY A REŠPEKTU VŔČI
SÚDOM A SÚDNYM ROZHODNUTIAM,
PRÍPADNE I PRÁVNEJ ISTOTY
VO VŠEOBECNOSTI

1.1. Odlíšné stanoviská sú v tomto smere škodlivé

Základný argument tejto skupiny autorov znie: „Keď si samotní sudcovia myslia tak málo o práci svojich kolegov, ako sa môžu ostatní ľudia zdržať kritiky?“⁵ Inými slovami, keď sa verejnosť prostredníctvom odlišných stanovísk dozvie o rozkole na súde, autorita súdu upadne. Účelom disentu je zdiskreditovať závery, ku ktorým súd dospel, a tým ho obrať o úctu, tak účastníkov konania, ako aj verejnosti.⁶ „Je našťastie obyčajou verejnej mienky považovať súdnictvo za dôstojné a bezpečné skladisko všetkej právnej múdrosti; avšak táto úcta musí byť zasiahnutá smutným šokom, ak je každý súd rozdelený sám proti sebe, a ak každý prípad odhaľuje amatérsku neistotu sudcovskej mysle. Netreba snívať o tom, že všetci ľudia majú jeden názor. Ale v každom prípade treba očakávať, že rozpory medzi našimi sudcami budú aspoň decentne zahalené... Najdeštruktívnejším aspektom odlišných stanovísk je to, že zdôrazňovaním personálneho zloženia súdov podkopávajú ich veľkú anonymnú autoritu. Čím neosobnejšia je ich povaha, tým ľahšie si získavajú rešpekt.“⁷ Nejednotnosť sudcov teda „narúša vplyv monolitické solidarity, na ktorom autorita súdu tak veľmi závisí.“⁸

Svojím počínaním môže navyše autor odlišného stanoviska podnietiť verejnosť k nerešpektovaniu súdneho verdiktu: „Ak členovia súdu otvorene a dôrazne namietajú nesprávnosť rozhodnutia, dávajú tým príklad občanom, do veľkej miery nevzdelaným v oblasti súdnictva a právnej teórie, aby ich nasledovali a aby – bez uváženia rozdielu medzi obmedzením myšlienok a konania – šli ešte ďalej a otvorene vyhlásili, že nebudú viazaní súdnym rozhodnutím.“⁹

1.2. Odlíšné stanoviská nie sú v tomto smere škodlivé

Iní autori tvrdia, že napísanie disentu ešte neznamená, že jeho autor nehodlá rešpektovať väčšinou stanovisko.¹⁰ Ani obvinenie disentujúcich sudcov zo zneistovania práva neobstojí; „právo samotné je neisté – disent mu neistoty nepridáva.“¹¹ Rôznosť názorov je v oblasti práva nevyhnutná; „právo nie je exaktná veda ani prístroj, z ktorého vypadne správna odpoveď, ak sú zvolené správne tlačidlá. Existujú dve strany takmer každého prípadu, ktorý dosiahne odvolací súd, a od skupiny zloženej z piatich, siedmich alebo deviatich ľudí, ktorí majú rôznu kvalifikáciu a presvedčenie, odlišnú sociálnu, ekonomickú a politickú filozofiu, nemožno očakávať, že bude myslieť rovnako.“¹² Jednomyseľné názory ukazujú, kde je právo ustálené; rozdelené názory ukazujú, kde je právo neustálené alebo v pohybe.¹³

Pokiaľ ide o vplyv publikovania disentov na rešpekt vôči súdnictvu, autori uznávajú, že ak môže byť jednomyseľnosť dosiahnutá bez obetovania osobného presvedčenia, výrazne posilňuje verejnú dôveryhodnosť rozhodnutia. „Avšak jednomyseľnosť, ktorá je iba formálna, ktorá je dosiahnutá na úkor silných, konfliktných názorov, nie je želateľná na súde najvyššej inštalácie, nech už je účinok na verejnú mienku akýkoľvek. Je tomu tak preto, že súdom musí dodať najviac dôveryhodnosti charakter a nezávislosť sudcov. Nie sú tu len preto, aby rozhodovali prípady, ale aby ich rozhodovali tak, ako by podľa ich názoru mali byť rozhodnuté, a hoci môže byť poľutovaniahodné, že sa nemôžu vždy dohodnúť, je lepšie zachovať a priznať ich nezávislosť, než zabezpečiť jednomyseľnosť obetovaním nezávislosti.“¹⁴ Disenty samozrejme ničia ilúziu absolútnej istoty v práve a sudcovskej neomylnosti, avšak „povesť a prestíž súdu – vplyv a význam, ktoré si získava – zjavne závisia na niečom silnejšom a podstatnejšom, než je ilúzia. Istota v práve a rozhodovanie bez trhlín môžu byť veľmi želateľnými ideami. Nehovoríme však o tom, či ich niekedy dosiahneme, ale len o tom,

⁵ HAMBRO, E.: Dissenting and Individual Opinions in the International Court of Justice. In: Zeitschrift für Ausländisches Öffentliches Recht und Völkerrecht, Vol. 17, 1956–57, s. 240–241.

⁶ EVANS, E. A.: The Dissenting Opinion – Its Use and Abuse. In: Missouri Law Review, Vol. 3, 1938, s. 126.

⁷ BOWEN, W. A.: Dissenting Opinions. In: Green Bag, Vol. 17, 1905, s. 690.

⁸ ANAND, R. P.: The role of individual and dissenting opinions in international adjudication. In: International and Comparative Law Quarterly, Vol. 14, 1965, s. 791.

⁹ EVANS, E. A.: c. d. v pozn. č. 6, s. 125.

¹⁰ KELMAN, M.: The Forked Path of Dissent. In: The Supreme Court Review, 1985, s. 234.

¹¹ SANDERS, J. W.: The Role of Dissenting Opinions in Louisiana. In: Louisiana Law Review, Vol. 23, 1962–63, s. 677.

¹² FULD, S. H.: The Voices of Dissent. In: Columbia Law Review, Vol. 62, 1962, s. 926.

¹³ EVANS, E. A.: c. d. v pozn. č. 6, s. 128.

¹⁴ HUGHES, C. H.: The Supreme Court of The United States. Columbia University Press, New York 1928., s. 67–68.

či sa máme pokúšať zachovať zdanie nepoškvrnenosti, ktorá v skutočnosti neexistuje.“¹⁵ „Istota a jednomyseľnosť v práve sú možné tak v rámci fašistického, ako aj komunistického systému. Sú tu nielen možné, ale aj nevyhnutné, keďže úplná podriadenosť politickému režimu je *sine qua non* pre prežitie súdnictva... Pre povahu demokracie je nezhoda medzi sudcami taká podstatná a vitálna ako samotná sloboda prejavu. Keď sudcovia navzájom nesúhlasia, je to znakom toho, že sa zaoberajú problémami, vo vzťahu ku ktorým je rozdelená samotná spoločnosť... Sudcovia by mali byť skôr ctení než kritizovaní za nasledovanie tejto tradície.“¹⁶

Ďalší autori prirovnávajú publikovanie odlišných stanovísk k „menšiemu zlu“. „Určite vzniká menej škody zverejňovaním disentov, než v nedávnom prípade, ktorý sa udial na najvyššom súde jedného z našich štátov, pozostávajúcom zo siedmich sudcov. Na dôležitú otázku bol vyslovený jednomyseľný názor, a neskôr, pri opätovnom konaní v tejto veci, bol vyslovený opačný jednomyseľný názor.“¹⁷ Podľa iného autora dokonca „úprimné priznanie a plné zverejnenie nezhody medzi sudcami môže sotva poškodiť sudcovskú prestíž tak, ako predstieraná jednomyseľnosť, vážne a zručne napadnutá osobami mimo súdnictva. Premena súdov na úrady bez tváre a bez duše by vyprovokovala tvrdšie útoky na súdnictvo ako na inštitúciu, lebo táto metamorfóza by vylúčila kritiku individuálnych sudcov na základe ich vlastných zverejnených názorov.“¹⁸

1.3. Odlišné stanoviská môžu byť dokonca v tomto smere užitočné

Zverejňovanie odlišných stanovísk môže podľa niektorých autorov dokonca prispieť k prehĺbeniu autority súdnictva a úcty k súdnym rozhodnutiam, a to tromi hlavnými spôsobmi. Po prvé, ak je dissent jednostranný alebo extravagantný, zdôrazní vyváženosť a umiernenosť väčšinového názoru.¹⁹ Vyjadrené slovami sudcu, „ak mám pravdu, dissent urobí správnosť mojej pozície ešte jasnejšou.“²⁰ Po druhé, jednomyseľný názor súdu môže vzbudiť podozrenie, že niektorí sudcovia nedávali veľký pozor.²¹ Naopak, „podpísaný

väčšinový názor, oponovaný jedným alebo viacerými podpísanými disentami, jasne vypovedá o tom, že tieto rozhodnutia sú produktom nezávislých a uvažujúcich myslí, ktoré sa pokúsili presvedčiť jedna druhú, a nedržia jednoducho 'pospolu' pre akési predpokladané 'dobro inštitúcie'.“²² Dissent je teda uistením, že prípad bol plne zvážený a dôkladne vyargumentovaný súdom ako celkom, a že názor súdu nebol iba osvojený v podobe, v akej ho vytvoril jeden z jeho členov. Je tiež protipólom sudcovskej letargie; dôkazom, že súd koná svoju prácu pod nepretržitým tlakom sebakritiky.²³ Posledný spôsob, akým môže byť dissent prínosný pre autoritu súdnictva, prichádza na rad v situácii, „keď história ukáže, že jedno zo súdnych rozhodnutí bolo naozaj veľkou chybou. Je vtedy utešujúce – a prospešné pre rešpekt voči súdu – pozrieť sa späť a uvedomiť si, že prinajmenšom niektorí zo sudcov videli nebezpečenstvo a upozornili naň, a to často veľmi dôrazne.“²⁴

2. OVPLYVNĚOVANIE SUDCOVSKEJ NEZÁVISLOSTI

Úvahy v poradnej miestnosti súdu a hlasy sudcov musia byť podľa niektorých autorov utajené najmä preto, že sudcovia môžu byť zastrašovaní a stratiť svoju nezávislosť.²⁵ Ďalší autori namietajú, že nezávislosť sudcov je zabezpečená inými prostriedkami, ktoré môžu a nemusia vyžadovať rozšírenie.²⁶ Americká prax však potvrdzuje, že publikované odlišné stanoviská sudcov môžu slúžiť ako jedno z kritérií pri ich ďalšom ustanovovaní do funkcie, prípadne – pokiaľ ide o doživotne menovaných sudcov Najvyššieho súdu USA – pri ustanovovaní ich nástupcov. „Kedykoľvek je nahradený jeden zo sudcov, ktorí hlasovali za rozhodnutie súdu v prípade s pomerom hlasov 5:4, je tu šanca, pomyslí si lstivý právnik, že toto rozhodnutie sa môže zmeniť. A čo je horšie, ak je daný prípad vysoko kontroverzným ústavným rozhodnutím, táto myšlienka nenapadne iba lstivému právnikovi, ale aj prezidentovi, ktorý menuje nového sudcu, senátorom, ktorí ho potvrdzujú, a lobingovým skupinám, ktoré majú moc ovplyvniť prezidenta i senátorov... To by sa nemohlo

¹⁵ FULD, S. H.: c. d. v pozn. č. 12, s. 928.

¹⁶ DOUGLAS, W. O.: The Dissent: A Safeguard of Democracy. In: Journal of the American Judicature Society, Vol. 32, 1948, s. 105-106.

¹⁷ EVANS, E. A.: c. d. v pozn. č. 6, s. 124.

¹⁸ STEPHENS, R. B.: The function of concurring and dissenting opinions in courts of last resort. In: University of Florida Law Review, Vol. 5, 1952, s. 400-401.

¹⁹ LAUTERPACHT, H.: The Development of International Law by the International Court. Stevens & Sons Ltd, London 1958, s. 67.

²⁰ CARTER, J. W.: Dissenting Opinions. In: Hastings Law Journal, Vol. 3-4, 1951-53, s. 118.

²¹ KELMAN, M.: c. d. v pozn. č. 10, s. 230.

²² SCALIA, A.: The Dissenting Opinion. In: Journal of Supreme Court History, 1994, s. 35.

²³ FULD, S. H.: c. d. v pozn. č. 12, s. 927.

²⁴ SCALIA, A.: c. d. v pozn. č. 22, s. 35.

²⁵ ANAND, R. P.: c. d. v pozn. č. 8, s. 791.

²⁶ LAUTERPACHT, H.: c. d. v pozn. č. 19, s. 67.

stať, alebo aspoň nie tak jednoducho, pokiaľ by individuálne postoje jednotlivých sudcov neboli známe... Zdá sa však prijateľné, a vskutku snád' nevyhnutné, mať kontrolu nad mocou súdu v systéme, kde je prijatie ústavného dodatku na zvrátenie súdneho rozhodnutia takmer nemožné.²⁷

3. OVPLYVNĚVANIE VÄČŠINOVÉHO NÁZORU SÚDU ALEBO SAMOTNÝCH SUDCOV

Prax v americkom súdnictve je taká, že návrh disentu po napísaní spravidla koluje medzi sudcami a väčšina podľa neho ešte môže zmeniť svoje rozhodnutie. Podľa niektorých autorov takto disenter núti väčšinu zaujať extrémnejší postoj než ten, ktorý pôvodne zamýšľala. Taktikou disentera je totiž „zveličiť výrok súdu nad rámec skutočnej mienky väčšiny a potom sa pohoršiť nad týmto excesom. Úbohý právnik s podobnou kauzou by potom nevedel, či väčšinový názor hovorí to, čo sa zdá hovoriť, alebo to, čo hovorí podľa menšiny.“²⁸

Podľa súčasného sudcu Najvyššieho súdu Spojených štátov A. Scaliu je však „vždy v moci sudcu písuceho väčšinový názor, aby poprel zveličenia a skreslenia disentu, a aby jasne vymedzil presný rozsah výroku. Čo je jedným z dôvodov, prečo je mojím zvykom, keď píšem v mene súdu, že vždy odpovedám na disent namiesto toho, aby som zaujal učiteľský postoj a ignoroval ho.“²⁹

Disent teda slúži na to, aby zdôraznil hranice väčšinového rozhodnutia, ktoré zasahuje – z hľadiska disenterov – nepotrebné ďaleko; ide vlastne o tzv. mechanizmus „kontroly škody“.³⁰ Inými slovami, uvážení a dobre sformulovaný disent vysielala varovný signál, že právna doktrína nesmie byť koncipovaná príliš široko.³¹ Pomáha zosilniť odôvodnenie väčšinového stanoviska, a tým toto stanovisko spravidla i zlepšiť.³² „Pripravenosť disentera vrhnúť sa na to, čo považuje za väčšinové zakrývanie alebo skresľovanie skutočností alebo zveličenie právnej doktríny, ústi do menšej pravdepodobnosti výskytu týchto javov... Účinkom je jednoducho rovnováha. Je to nenapádané

presadzovanie názoru, ktoré degeneruje do propagandy. Presadzovanie názoru, ktoré musí o uznanie súperiť s pôsobivým vyjadrením opačnej mienky, je materiálom, z ktorého je vytváraná demokratická vláda.“³³

Zverejňovanie odlišných stanovísk takto vnáša do práce sudcov „prvok súťaže, pri absencii ktorého môžu byť čoskoro sudcovská prezieravosť a horlivosť nahradené spokojnosťou so sebou samým.“³⁴ Predovšetkým pre sudcov, ktorí sú ustanovovaní do funkcií na doživotie, je zverejňovanie odlišných stanovísk poistkou proti svojvoľnému alebo nedbanlivému rozhodovaniu ich kolegov. „Ak je anonymita rozhodovania kombinovaná s doživotnosťou úradu, je až príliš ľahké pre politicky izolovaných činiteľov sklznúť do arogantného *ipse dixit*.“³⁵ Vďaka disentu sa však väčšina snaží sformulovať svoj názor tým najpresvedčivejším možným spôsobom.³⁶ Disent je teda nepriamo mocným podnetom k maximálnemu úsiliu, akého je súd schopný.³⁷ „Búrliвая diskusia zdokonali výsledný produkt tým, že núti prevládajúcu stranu zaoberať sa najťažšími otázkami nastolenými menšinou... Najlepším spôsobom, ako nájsť pravdu, je hľadať ju na trhu myšlienok.“³⁸

Mohli by odlišné stanoviská naplniť toto poslanie aj v prípade, ak by nebolo povolené ich zverejňovanie? „Je možné argumentovať v prospech písania odlišných stanovísk a proti ich publikovaniu. Po tom, ako bol prípad rozhodnutý na porade sudcov nasledujúcej po ústnom pojednávaní, môže odlišné stanovisko kolovať medzi sudcami, a tým zvrátiť názor väčšiny. Aj keby menšinové názory nikdy nemali uzrieť svetlo sveta, poslúžili by tomuto účelu. Možno však uvažovať o tom, koľko takýchto názorov by bolo napísaných, ak by boli publikované iba v prípade, keď by disenterova mienka získala uznanie väčšiny. Pokiaľ, ako sa to zdá byť pravdepodobné, je prísľub zverejnenia hlavnou pohútkou písania odlišných stanovísk, je zbytočné argumentovať, že by tieto stanoviská mali byť písané, ale nie publikované.“³⁹ Navyše, možnosť prípadného zverejnenia odlišných stanovísk spôsobuje, že sú brané vážnejšie, ako keby zverejňované neboli.⁴⁰

Podľa sudcu Scaliu systém odlišných stanovísk

²⁷ SCALIA, A.: c. d. v pozn. č. 22, s. 39.

²⁸ JACKSON, R. H.: The Supreme Court in the American System of Government. Harvard University Press, Cambridge 1955, s. 18-19.

²⁹ SCALIA, A.: c. d. v pozn. č. 22, s. 38.

³⁰ BRENNAN, W. J.: In Defence of Dissents. In: Hastings Law Journal, Vol. 37, 1986, s. 430.

³¹ STONE, H. F.: Dissenting Opinions Are Not Without Value. In: Journal of the American Judicature Society, Vol. 26, 1942, s. 78.

³² BENNETT, R. W.: A dissent on dissent. In: The Journal of the American Judicature Society, Vol. 74, 1991, s. 259.

³³ STEPHENS, R. B.: c. d. v pozn. č. 18, s. 403-404.

³⁴ Tamtiež, s. 410.

³⁵ KELMAN, M.: c. d. v pozn. č. 10, s. 242.

³⁶ HUDSON, M. O.: The 28th year of the World Court. In: American Journal of International Law, Vol. 44, 1950, s. 19.

³⁷ LAUTERPACHT, H.: c. d. v pozn. č. 19, s. 66-67.

³⁸ BRENNAN, W. J.: c. d. v pozn. č. 30, s. 430.

³⁹ STEPHENS, R. B.: c. d. v pozn. č. 18, s. 401.

⁴⁰ BENNETT, R. W.: c. d. v pozn. č. 32, s. 260.

zdokonaľuje nielen rozhodnutia súdu, ale aj samotných sudcov: „Núti ich myslieť systematicky a konzistentne, pretože v každej kauze ich právne názory nie sú ponorené v umelo jednomyseľnom rozhodnutí, ale jasne odhalené svetu. Aj keď osobne nepíšu väčšinové alebo odlišné stanovisko, ich meno bude pripojené k jednému z nich. Nemôžu bez rizika verejného strápania kľučkovať tam a späť – dnes hlasovať za jednu právnu teóriu a zajtra za opačnú.“⁴¹ Sudcovia teda nadobudnú silnejší pocit zodpovednosti, ak sa od nich očakáva, že zverejnia svoje hlasy a individuálne odôvodnenia.⁴²

4. UDRŽIAVANIE SÚDU V CENTRE ODBORNEJ DISKUSIE

Tým, že systém odlišných stanovísk umožňuje, alebo dokonca núti sudcov, aby jasne formulovali zreteľné postoje na oboch stranách aktuálnych právnych otázok, drží sa podľa sudcu Scaliu Najvyšší súd Spojených štátov na čele intelektuálneho rozvoja práva. „V našom systéme nie je ponechané na akademikoch, aby podnecovali a viedli diskusiu týkajúcu sa správnosti posledného rozhodnutia súdu. Súd sám nie je iba ústredným orgánom právneho rozhodovania, ale aj centrom právnej diskusie.“⁴³

5. ZMENA PRÁVA V BUDÚCNOSTI

Podľa slávneho výroku sudcu najvyššieho súdu W. O. Douglasa: „Odlišné stanoviská môžu uchovať pre zajtrajšok princíp, ktorý bol dnes obetovaný alebo zabudnutý.“⁴⁴ Podľa nemenej slávneho výroku sudcu najvyššieho súdu Ch. E. Hughesa: „Disent na súde poslednej inštancie je apelom na plodný duch práva, na múdrosť budúceho dňa, keď neskoršie rozhodnutie môže napraviť omyl, do ktorého súd podľa mienky disentujuceho sudcu upadol.“⁴⁵

Disenty ponúkajú svoje riešenia jednak neskorším súdnym rozhodnutiam, jednak činnosti legislatívy: „Disent môže byť v neskoršej kauze prijatý ako názor väčšiny... Častejšie je to však zrejme legislatíva, ktorá zmení právne pravidlo prijaté väčšinou.“⁴⁶ Disenty sú tak vlastne jedným z faktorov, ktoré napomáhajú rozvoju práva. „Právo musí spoločnosti poskytovať pa-

radoxne stabilitu i elasticitu: stabilitu, aby zaistilo rozumný stupeň istoty a kontinuity; elasticitu, aby nebrzdilo pokrok. Právo je stabilné tam, kde sa názory naň zhodnú. Musí byť elastické tam, kde sa názory naň rozchádzajú. Disent plní funkciu racionalizácie elastického elementu v práve.“⁴⁷

Je však zaujímavou otázkou, či dissent naozaj prispieva k neskoršej doktrínalnej zmene. „Keď nastúpi nová generácia sudcov, historický dissent nemusí poskytnúť nič viac než citačnú podporu pre rozhodnutie, ktoré by bolo v každom prípade rovnaké. Inými slovami, dissent môže byť správnu predpoveďou, ale nie zdrojom zmeny... Neupadáme do omylu *post hoc ergo propter hoc*, keď v týchto situáciách priznávame zásluhu ranným disenterom?“⁴⁸

6. DOPĽŇANIE DOKTRÍNY STARE DECISIS

Doktrína *stare decisis* v skratke znamená, že súd sa zásadne musí riadiť právnymi názormi vyslovenými v skorších súdnych rozhodnutiach (precedensoch), ak sú rovnaké otázky predmetom nového konania. „Právna istota a flexibilita v práve dosahovaná prostredníctvom odklonov od precedensov sú vzájomne sa vylučujúce ciele. Ak musí existovať neistota, je aspoň dobré vedieť, kde sa nachádza. Odlišné stanoviská nevymedzujú neustálené oblasti práva hraničnými kameňmi a líniami, ale slúžia ako varovné znaky, aby upozornili na určité uznané oblasti pochybností. Ak by bola doktrína *stare decisis* uplatňovaná v Spojených štátoch striktno, bolo by menej dôvodov na rozširovanie názorov jednotlivých sudcov; ale keďže súdne rozhodnutia u nás nie sú nezmeniteľným právom, naznačenie pravdepodobnosti a možného smeru zmeny sa stáva dôležitým. Menšinové názory sú sprievodcami, hoci nie spoľahlivými, týmito pravdepodobnosťami. Sú upozorňujúcimi anotáciami k rozhodnutiam, ktoré pomáhajú zmenšiť šok sprevádzajúci odchýlenie sa súdu od precedensu.“⁴⁹

Jedným z externých účinkov disentov je teda informovať verejnosť vo všeobecnosti a právnikov osobitne o stave kolektívnej mysle súdu.⁵⁰ „Je správne priamo odhaliť názorové rozdelenie súdu, aby právnická verejnosť vedela, na akých úzkych základoch kauza spočíva, a aby si mohl vytvoriť odhad, ako môžu pozme-

⁴¹ SCALIA, A.: c. d. v pozn. č. 22, s. 41–42.

⁴² ANAND, R. P.: c. d. v pozn. č. 8, s. 792.

⁴³ SCALIA, A.: c. d. v pozn. č. 22, s. 39.

⁴⁴ DOUGLAS, W. O.: c. d. v pozn. č. 16, s. 107.

⁴⁵ HUGHES, C. H.: c. d. v pozn. č. 14, s. 68.

⁴⁶ SANDERS, J. W.: c. d. v pozn. č. 11, s. 676.

⁴⁷ EVANS, E. A.: c. d. v pozn. č. 6, s. 128.

⁴⁸ KELMAN, M.: c. d. v pozn. č. 10, s. 255.

⁴⁹ STEPHENS, R. B.: c. d. v pozn. č. 18, s. 409.

⁵⁰ SCALIA, A.: c. d. v pozn. č. 22, s. 38.

nené fakty ovplyvniť zoskupenie hlasov v nasledujúcej kauze.⁵¹

7. POMOC ÚČASTNÍKOM KONANIA A INÝM SÚDOM

Odlíšne stanoviská môžu poskytnúť praktické rady účastníkom konania a iným súdom – či už naznačiť, že žalobca môže s väčším úspechom hľadať nápravu na odlišnom orgáne (napr. na štátnom súde), alebo ponúknuť štátnym súdom právne teórie, ktoré môžu byť relevantné pre výklad ich vlastných štátnych ústav.⁵² Na základe právneho názoru obsiahnutého v disente sa však účastník konania môže obrátiť aj na súd vyššieho stupňa, a tento právny názor môže ovplyvniť i následné rozhodnutie tohto súdu; v prípade Najvyššieho súdu Spojených štátov môže dissent presvedčiť tento súd, aby sa veci vôbec ujal.⁵³

8. VYUŽITIE NA AKADEMICKÉJ PÓDE

Disenty sú často čítané s väčším záujmom a zápalom študentmi práva a ich profesormi než praktizujúcimi právnikmi.⁵⁴ Z pohľadu pedagóga sú disenty veľmi užitočné pri prezentovaní oboch stránok právnej otázky.⁵⁵ Inými slovami, dissent „zvýrazňuje argumentáciu väčšiny tým, že formuluje logicky opačný právny princíp.“⁵⁶

II. NAVRHOVANÉ OBMEDZENIA ODLIŠNÝCH STANOVÍSK

Autori, ktorí principiálne neodmietajú publikovanie odlišných stanovísk, sa vo svojich prácach často zaoberajú tým, aké by disenty mali byť po obsahovej stránke a v ktorých prípadoch by sa disenty mali, prípadne nemali publikovať.

1. TÓN A ROZMACH DISENTOV

Britskí sudcovia, zvyknutí správať sa ku svojim kolegom zdvorilejšie, často svoj nesúhlas vyjadria iba ná-

znakom pochybností.⁵⁷ Naopak, bežnou súčasťou americkej súdnej praxe je ostrý dissent, k čomu prispieva aj skutočnosť, že súd sa tu spravidla po dlhú dobu skladá z tých istých členov, ktorí v jednotlivých kauzách stále zotrávajú pri svojich disentoch, pokiaľ nie sú akceptované väčšinou.⁵⁸ V odbornej literatúre je dissenter prirovnávaný ku chlapcovi, vyškerajúcemu sa na väčšieho chlapca na druhej strane ulice, ktorého nemôže zbiť,⁵⁹ či ku gladiátorovi, ktorý podniká posledný výpad proti levom.⁶⁰ „Typický tón dissentu je ustarostený, urazený, zarmútený, udivený. Má tendenciu odvrátiť sa od odbornosti väčšiny, mieriac na vyššie úrovne aspirácií a hodnôt, ktoré vidí ako znesvätené nástojením väčšiny na neúprosnom uplatnení precedensu bez ohľadu na dôsledky. Zvyčajne je sprevádzaný výpočtom hrôz alebo varovaní pred šmykľavým svahom, ktorým sa väčšina rúti. Oveľa viac ako väčšinový názor používa dissent prvú osobu na to, aby špekuloval, líčil temné predtuchy alebo karhal kolegov, ktorí sa pobrali nesprávnym smerom.... Podráždený dissenter má sklon začať variáciou na tému: 'Nikdy počas mojich desiatich rokov na súde som nevidel prípad taký smutný ako tento.' Stratégia personalizácie v disente smeruje k tomu, aby bol dissenter oddelený od chladných, neosobných, autoritárskych sudcov väčšiny, ktorí implicitne neberú do úvahy ľudské podmienky, keď nemilosrdne uplatňujú 'právo'... Disenty môžu zmeniť oba názory na vysokoškolské debatné cvičenia plné útočných a obranných poznámok pod čiarou; vymedzujú autora ako unikajúceho zo slučky; môžu zanechať dlhotrvajúce jazvy na kolegoch.“⁶¹

Z tohto vnímania disentov potom ústia odporúčania autorov:

„Ak má sudca nezvyčajné politické, sociálne alebo ekonomické názory alebo teórie, bude lepšie, keď ich odhalí skôr v článkoch a prejavoch než v odlišných stanoviskách.“⁶²

„Pri tvorbe odlišného stanoviska by sudca nemal prehliadnuť potrebu sebaobmedzenia... Keď sudca píše rozhodnutie v mene väčšiny, vedomie, že vyhlásuje právo, obmedzuje uvoľnenosť jeho jazyka. Význam,

⁵¹ JACKSON, R. H.: Advocacy Before the Supreme Court: Suggestions for Effective Case Presentations. In: American Bar Association Journal, Vol. 37, 1951, s. 863.

⁵² BRENNAN, W. J.: c. d. v pozn. č. 30, s. 430.

⁵³ EVANS, E. A.: c. d. v pozn. č. 6, s. 131.

⁵⁴ Tamtiež, s. 129.

⁵⁵ Tamtiež, s. 127.

⁵⁶ POUND, R.: The Heated Judicial Dissent. In: American Bar Association Journal, Vol. 29, 1953, s. 794.

⁵⁷ BLOM-COOPER, L. – DREWRY, G.: c. d. v pozn. č. 3, s. 86.

⁵⁸ ALDER, J.: Dissents in Courts of Last Resort: Tragic Choices? In: Oxford Journal of Legal Studies, Vol. 20, 2000, s. 239.

⁵⁹ RAY, L. K.: Justice Brennan and the Jurisprudence of Dissent. In: Temple Law Review, Vol. 61, 1988, s. 309.

⁶⁰ CARDOZO, J.: Law and Literature. In: Harvard Law Review, Vol. 52, 1939, s. 486.

⁶¹ WALD, P. M.: The Rhetoric of Results and the Results of Rhetoric: Judicial Writings. In: University of Chicago Law Review, Vol. 62, 1995, s. 1412-1413.

⁶² EVANS, E. A.: c. d. v pozn. č. 6, s. 125.

ktorý odlišné stanoviská nadobudli v judikatúre Najvyššieho súdu Spojených štátov, by mal sudcov viesť k tomu, aby ich vytvárali s rovnakou opatrnosťou, s akou pristupujú k väčšinovým stanoviskám. Nebezpečenstvo nedorozumenia by malo vložiť varovný prst na pery disentujúceho alebo konkurujúceho sudcu, tak ako ho kladie na pery hovorca súdu. Platí to najmä pre vyjadrenia znechutenia voči kolegom s odlišným názorom.⁶³

„Disenty by mali vyjadrovať rozum, nie emócie; sudcovia by mali dokázať nesúhlas bez toho, aby boli protivní.“⁶⁴

Na druhej strane, ak sa sudca rozhodne disentovať, mal by svoj nesúhlas s väčšinovým verdiktom náležito zdôvodniť. „Samotný disent, nesprevádzaný odôvodnením, nemá väčšiu cenu ako väčšinové rozhodnutie bez odôvodnenia; spolieha sa na autoritu individuálneho sudcu, a nie na silu jeho argumentov.“⁶⁵ Inými slovami, „odlišné stanovisko, rovnako ako stanovisko väčšiny, by malo predovšetkým smerovať k tomu, aby prispelo k rozvoju práva, a to odôvodneným súborom princípov.“⁶⁶

2. POČETNOSŤ DISENTOV

„Počet súdnych rozhodnutí je taký veľký a jednotlivé názory také dlhé, že súdne zbierky by nemali byť rozširované odlišnými stanoviskami, s výnimkou obzvlášť výnimočných okolností.“⁶⁷ V nadväznosti na tento názor vymedzujú jednotliví autori rozličné situácie, ktoré si podľa nich zaslúžia publikovanie disentu, prípadne v ktorých by k publikovaniu disentu dochádzať nemalo.

2.1. Iba ak dôjde k zásadnému názorovému rozporu medzi sudcami (nie ako dôsledok škriepnosti alebo neschopnosti spolupracovať)

Podľa niektorých autorov nemožno nájsť nič dobré – ani pre súd, ani pre disentera – v disentovaní ako takom. „Každý disent je priznaním zlyhania v snahe presvedčiť pisateľových kolegov a skutočným testom sudcu v jeho schopnosti riadiť svoj súd a nie oponovať mu.“⁶⁸ Sudca najvyššieho súdu jedného zo štátov

USA k tomu dodáva: „Mojou vlastnou skúsenosťou je, že disentujúcimi sudcami sú zväčša tí, ktorí nemajú sklon vstupovať do diskusie v poradnej miestnosti súdu s ochotou nechať sa presvedčiť kolegami s opačným názorom.“⁶⁹

Sudca by však mal mať podľa týchto autorov na pamäti, že je v prvom rade členom kolegiálneho orgánu. „Jeho najväčšou zodpovednosťou je prispieť všetkým, čím môže, k efektívnemu fungovaniu svojho súdu ako tímu. Len keď je takéto efektívne fungovanie v konkrétnom prípade zabezpečené, môže sudca uplatniť svoje právo na verejný nesúhlas s kolegami. Ak je súd rozdelený do takej miery, že neobmedzené uplatnenie práva na individuálne stanovisko by v konečnom dôsledku viedlo k samostatným názorom jednotlivých členov, každý sudca je povinný položiť si otázku, či jeho hlavnou povinnosťou nie je odmlčať sa, aby neprispel k atomizácii autority súdu.“⁷⁰

Z hodnoty disentu teda nevyplýva, že by „sudca mal vždy pohotovo disentovať, alebo že by mal disentovať kvôli seberealizácii alebo nedostatku schopnosti kooperácie, ktorá je podstatou akéhokoľvek skupinového konania, či už súdneho alebo iného. Nezávislosť neznamená hašterivosť a sudca môže byť silným sudcom bez toho, aby bol nemožnou osobou. Nič nie je na súde pofutovaniahodnejšie ako ukážka zapáráveho, neznášateľného, škriepneho ducha.“⁷¹

Z uvedeného možno vyvodiť, že najprv by mali byť vyčerpané všetky rozumné možnosti vytvorenia kolektívneho názoru súdu ako inštitúcie, namiesto toho, aby jeho činnosť vyústila do súboru esejí jednotlivých sudcov. „Keď však tieto možnosti sú vyčerpané, musí byť akceptovaná nevyhnutnosť a oprávnenosť individuálneho vyjadrenia názorov, kedykoľvek sudcovia považujú za svoju povinnosť urobiť príspevok tohto druhu.“⁷²

2.2. Iba ak ide o výrazný posun v právnej doktríne alebo iné dôležité otázky

Niektorí autori navrhujú disenty obmedziť na prípady:

- keď má dôjsť k významnému posunu v ústavnoprávnej doktríne po zmene personálneho obsadenia súdu;⁷³

⁶³ SCHWARTZ, B.: The Supreme Court: Constitutional Revolution in Retrospect. The Ronald Press, New York 1957, s. 361–362.

⁶⁴ SANDERS, J. W.: c. d. v pozn. č. 11, s. 679.

⁶⁵ LAUTERPACT, H.: c. d. v pozn. č. 19, s. 67–68.

⁶⁶ SCHWARTZ, B.: c. d. v pozn. č. 63, s. 361.

⁶⁷ EVANS, E. A.: c. d. v pozn. č. 6, s. 124.

⁶⁸ JACKSON, R. H.: c. d. v pozn. č. 28, s. 19.

⁶⁹ EVANS, E. A.: c. d. v pozn. č. 6, s. 124.

⁷⁰ SCHWARTZ, B.: c. d. v pozn. č. 63, s. 358.

⁷¹ HUGHES, C. H.: c. d. v pozn. č. 14, s. 68.

⁷² LAUTERPACT, H.: c. d. v pozn. č. 19, s. 70.

⁷³ Graves v. New York ex rel. O'Keefe (1938), 306 U.S. 466, J. Frankfurter concurring.

- keď je uplatnený nový a podstatný právny princíp, alebo keď je starému princípu daný zjavne nový výklad;⁷⁴
- keď ide o „veľkú“ alebo „ťažkú“ kauzu; v obyčajných prípadoch, keď dané rozhodnutie nemá veľký význam pri utváraní práva, odlišné stanovisko nie je opodstatnené;⁷⁵
- týkajúce sa dôležitých verejných otázok, do veľkej miery ovplyvnených zmenou ekonomických a politických podmienok, kde disenty navrhujú nové koncepcie vládnej politiky.⁷⁶

Iní autori oponujú: „Sú takí, ktorí by obmedzili disenty na 'dôležité' otázky, princípy a prípady. Ale kto určí, ktoré otázky a prípady sú dôležité a ktoré nie? Sudcovia by si mali vždy pamätať, že sudy sa zaoberajú právami jednotlivcov, konanie patrí týmto jednotlivcom a pre každého účastníka je jeho prípad dôležitý. Ak by to tak nebolo, neocitol by sa na súde.“⁷⁷

2.3. Nie, pokiaľ sudca v danej veci už raz disentoval

Problémom „opakovaného disentu“ sa vo svojej práci podrobne zaoberá M. Kelman. V situácii, keď súd rozhoduje o otázke, pri ktorej jeden zo sudcov už v minulosti disentoval (a väčšina sudcov je opäť v prospech pôvodného riešenia), môže sa tento sudca podľa Kelmana zachovať tromi spôsobmi:

- opustí svoj dissent a hlasuje spolu s väčšinou;
- pridá sa svojho pôvodného názoru a hlasuje proti väčšine;
- síce opustí svoj dissent a prikloní sa k väčšine, ale iba dočasne – kým samotná väčšina nie je svojím rozhodnutím sklamaná dostatočne na to, aby zväzila jeho zmenu (k čomu samozrejme nemusí dôjsť, kým je ešte tento sudca v úrade).⁷⁸

Tvrdohlavé opakovanie disentu nickedy pramení z toho, že presvedčenie sudcu je v danom prípade natoľko silné a zrelé, že sa ho nedokáže ani len dočasne vzdať.⁷⁹ V prospech takéhoto postoja možno argumentovať jeho priamosťou. Disenter hovorí to, čo si myslí, a aj podľa toho hlasuje. Nezohľadňuje žiadne faktory okrem samotných okolností prípadu. Avšak tá-

to nevinnosť nie je bez taktickej dimenzie. Sudca môže opätovne disentovať s presvedčením, že tým bráni „stabilizovaniu“ väčšinového názoru. Môže predpokladať, že jeho zotrvanie v opozícii ukazuje svetu, že daná otázka zostáva spornou – že hoci bitka je stratená, vojna pokračuje – a týmto spôsobom povzbudí verejnosť k novým útokom na oficiálne stanovisko.⁸⁰

Táto snaha o „udržanie záležitosti nažive“ je podľa Kelmana úplne legitímna. Nejde o inštitucionálnu zradu na strane disentera. Neexistuje žiaden etický imperatív, podľa ktorého by mal sudca v jednej veci disentovať iba raz. Opakovane disentujúci sudca môže byť obvinený zo zaľatosti, nedostatku kolegiality alebo nenáležitej pýchy na svoj názor, ale to z neho ešte nerobí „porušovača ústavy“. Sudca Frankfurter považoval za vhodné pripomenúť súdnictvu, že ako disenter na Najvyššom súde Spojených štátov nevyzýval, ani neschvaľoval, aby sudy nižších stupňov nerespektovali jeho rozhodnutia.⁸¹

Avšak aj keď pripustíme, že dissent môže byť jedným z faktorov, ktoré spôsobia neskorší obrat v judikatúre súdu, nič nenasvedčuje tomu, že opakovaný dissent je v tomto smere účinnejší ako dissent vyhlásený raz a potom potlačený.⁸² Každé opakovanie disentu je znakom disenterovej neschopnosti presvedčiť svojich kolegov. Prečo by si mal púhy advokát myslieť, že uspeje v atakovaní ustálenej doktríny tam, kde sa to nepodarilo samotnému sudcovi v rámci interných súdnych rokovaní? V praxi na obrat v judikatúre vplyvajú viac než vytrvalosť disentera skôr udalosti ako zmena zloženia súdu, prehodnotenie názoru u sudcov tvoriacich pôvodnú väčšinu, alebo viditeľné zlyhanie doktríny v priebehu času.⁸³

Výhodou dočasného opustenia disentu je tzv. mechanizmus „kontroly škody“: sudca sa môže podieľať na vytváraní väčšinového rozhodnutia v novom prípade, a tak aspoň do určitej miery obmedziť alebo usmeriť jeho znenie, na čo by v prípade „tvrdohlavého disenterovania“ nemal príležitosť.⁸⁴ Tento postoj je ďalej potrebný v prípade, keď na rozhodnutie novej kauzy treba práve hlas (bývalého) disentera, pričom ide len o dosiahnutie dočasného riešenia, aby sa nižšie sudy mali čím riadiť, kým bude najvyšší súd naklonený celkovému prehodnoteniu základnej doktríny.⁸⁵

Kelman vo všeobecnosti považuje za želateľné, aby

⁷⁴ EVANS, E. A.: c. d. v pozn. č. 6, s. 124.

⁷⁵ SCHWARTZ, B.: c. d. v pozn. č. 63, s. 359.

⁷⁶ EVANS, E. A.: c. d. v pozn. č. 6, s. 125.

⁷⁷ SIMMONS, R. G.: The Use and Abuse of Dissenting Opinions. In: Louisiana Law Review, Vol. 16, 1955–56, s. 497.

⁷⁸ KELMAN, M.: c. d. v pozn. č. 10, s. 230–231.

⁷⁹ Tamtiež, s. 248.

⁸⁰ Tamtiež, s. 254.

⁸¹ Tamtiež, s. 254–255.

⁸² Tamtiež, s. 255.

⁸³ Tamtiež, s. 256.

⁸⁴ Tamtiež, s. 259.

⁸⁵ Tamtiež, s. 266.

sudcovia – po tom, ako plne ventilovali svoju nespokojnosť s výrokom súdu – položili si otázku, či existujú osobitné dôvody na to, aby pokračovali v disente. Presvedčenie „stále si myslím, že mám pravdu a že moji kolegovia sa mýlia“ nie je dostatočným dôvodom na opätovné disentovanie. Na druhej strane, aj keď si sudca zvolí dočasné potlačenie disentu, mal by prostredníctvom konkurujúceho názoru dostatočne objasniť prechodnú povahu svojho postoja, aby nemohol byť zamenený za trvalé opustenie disentu.⁸⁶

III. KONKURUJÚCE NÁZORY

Konkurujúce názory sú v americkej diskusii zatienené disentami, aj keď ide o nemej zaujímavé a z právneho hľadiska nie celkom jednoznačné inštitúty.

V rámci konkurujúcich názorov možno rozlíšiť *simple concurrence* a *concurrency in judgment*: v oboch prípadoch autor predkladá na podporu väčšinového výroku argumenty, ktoré nie sú zahrnuté vo väčšinovom odôvodnení, ale kým *simple concurrence* obsahuje iba dodatočné argumenty (nie konfliktné s väčšinovými), predmetom *concurrency in judgment* sú argumenty odporujúce argumentom väčšiny.⁸⁷

Otvorenou otázkou je, ako si vykladať situáciu, keď sa väčšinové rozhodnutie nevyjadruje k dodatočným (nie konfliktným) argumentom predloženým v konkurujúcom názore. „Na jednej strane možno tvrdiť, že ak väčšina nekomentuje konkurujúci názor, jej mlčanie znamená súhlas. Na druhej strane, opačný záver možno vyvodiť zo skutočnosti, že väčšina si mohla osvojiť konkurujúci názor, ale nespravila tak.“⁸⁸

Inými slovami, nie je jasné, či majú *simple concurrence* nejakú precedenčnú hodnotu – a ak áno, akú. „Súdy nižších stupňov môžu poprieť precedenčnú záväznosť *simple concurrence*, a tým minimalizovať zmätok sprevádzajúci rozhodnutie, ktoré *simple concurrence* zahŕňa. Pokiaľ sa súdy rozhodnú neprijíť tento záver a pokúsia sa vymedziť rozsah, v akom by mal mať *simple concurrence* precedenčnú váhu, môžu pri svojom skúmaní postupovať v dvoch krokoch: Krok 1. Zistiť, či bol hlas autora *simple concurrence* nutný na prijatie väčšinového stanoviska. Krok 2. Určiť, či je odôvodnenie *simple concurrence* zlučiteľné s odôvodnením väčšinového stanoviska. V rozsahu,

v akom *simple concurrence* nespĺňa tieto kritériá, by mal byť považovaný za *concurrency in judgment* a nemal by sa mu priznať žiaden záväzný účinok.“⁸⁹

Problém, ako interpretovať výrok rozhodnutia súdu, ak bol prijatý práve vďaka hlasu konkurujúceho sudcu, však vyvstáva nielen vo vzťahu k *simple concurrence*, ale aj pri *concurrency in judgment*.⁹⁰

Situáciu komplikuje aj to, že skutočným motívom pre napísanie konkurujúceho názoru nemusí byť vždy nesúhlas s odôvodnením. „Kolkým konkurujúcim názorom by mohla predchádzať veta – píšem osobitne, pretože toto je prekľato zaujímavá kauza a väčšinové stanovisko bolo pridelené niekomu inému?“⁹¹ Konkurujúce názory často ponúkajú radu, ako naložiť s výrokom súdu. Niekedy tiež vyjadrujú autorovo „porozumenie“ niektorým pasážam väčšinového stanoviska, ktoré by inak mohli byť (ako sa konkurujúci sudca zjavne obáva) vyložené úplne naopak.⁹²

Boj o rozhodujúci hlas na súde niekedy dokonca vyústí do toho, že konkurujúci názor sa ocitne v samotnom väčšinovom rozhodnutí.

Prax na Najvyššom súde Spojených štátov je taká, že členovia väčšiny často zámerne zahmlia svoje stanovisko, aby získali kľúčový piaty hlas. Niekdajší predseda súdu Ch. E. Hughes raz povedal, že sa pokúša písať svoje rozhodnutia jasne a logicky, ale ak potrebuje piaty hlas kolegu, ktorý trvá na vložení svojho odseku, hoci ten do textu zjavne nepasuje, vloží ho tam – a nech sa právnické časopisy dovŕtí, čo to znamená.⁹³

SUMMARY

The paper is a summary of arguments presented in the U.S. legal discussion on separate judicial opinion-writing. The notion of separate opinions include the so called dissenting and concurring opinions: the former express disagreement with the result of a majority decision, the latter disagreement only with its reasoning. (Within the text, the term „dissent“ is sometimes used as referring to separate opinions in general.)

The U.S. academic discussion took place in the 20th century (the first group of articles and books emerged between the 30s to the 60s, the second and smaller one at the turn of the 80s and the 90s) and it dealt

⁸⁶ Tamtiež, s. 297–298.

⁸⁷ KIRMAN, I.: Standing apart to be a part: The precedential value of Supreme Court concurring opinions. In: Columbia Law Review, Vol. 95, 1995, s. 2084.

⁸⁸ Tamtiež, s. 2103.

⁸⁹ Tamtiež, s. 2104–05.

⁹⁰ STEWART, D. O.: A Chorus of Voices. In: American Bar Association Journal, 1991, s. 52.

⁹¹ Tamtiež, s. 50.

⁹² Tamtiež, s. 52.

⁹³ KIRMAN, I.: c. d. v pozn. č. 87, s. 2099.

with three main aspects of separate opinions: positive and negative effects of their publication, suggested limits, and specific features of concurring opinions.

The arguments concerning the effects of separate opinions publication can be structured as follows:

1. influencing the authority of judiciary, public respect for the courts and their decisions, and legal certainty in general;
2. influencing the judicial independence;
3. influencing the majority opinion or the judges themselves;
4. keeping the court in the centre of the legal debate;
5. changing the law in the future;

6. complementing the doctrine of stare decisis;
7. helping the litigants or the other courts;
8. serving as educational tools.

As regards the suggested limits of dissents, there are two principal questions raised by the U.S. scholars: What is the appropriate tone and scope of a dissent, and what is the appropriate amount of the dissents, i.e. in what circumstances the dissents should or should not be published?

Finally, the main problem perceived in the institute of concurring opinions is whether these opinions are of any precedential value, especially in the situation when the concurring judge has provided the crucial vote for majority verdict.